

Яцек-Ярослав Блешинські
Кафедра спеціальної психопедагогіки,
Факультет педагогічних наук,
Університет Миколи Коперника,
м. Торунь

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНТЕГРАЛЬНИЙ ДОПОМІЖНИЙ ЕЛЕМЕНТ ХОСПІСНОЇ ОПІКИ¹

Вступ

Спілкування є не лише соціальною активністю, воно також уможливорює набуття людиною знань і вмінь. Це основа життєдіяльності, як у безпосередньому оточенні, так і у спільноті загалом. Характер, інтенсивність, форма і спрямованість комунікації також перебувають під впливом різних чинників середовища. Зокрема, коли йдеться про дорослих пацієнтів й дітей, ми спостерігаємо їхнє пристосовування до госпіталізації та стану свого здоров'я. На взаємини з довколишніми можуть впливати ізоляція, яку переживає пацієнт, депресія, фізичні обмеження, ураження мозку тощо.

Невербальна комунікація також є шляхом пошуку порозуміння з людьми, особливо з тими, що в результаті часткових або загальних обмежень не мають можливості спілкуватися вербально, наприклад, через утрату цієї здатності внаслідок хвороби, зокрема афазії. У невербальній комунікації навчання відбувається переважно завдяки спостереженню й історичній рефлексії, а саме використання навичок, набутих раніше від старших поколінь. Такі способи побудови взаємин з навколишніми допомагають у пристосуванні до нових умов.

У сучасній науковій літературі широко застосовують поняття компетентності, що означає вміння діяти в різних ситуаціях. Загальноприйнятими визначеннями компетентності є теоретичні знання та практичні навички, які роблять людину ефективною і результативною, відповідно до очікувань щодо якості виконання нею завдань. Дії компетентної людини в певній

¹ Матеріал створено на основі авторських текстів, опублікованих раніше: Jacek Jarosław Bleszyński. Alternatywne i wspomagające metody komunikacji // N. Morgulec-Adamowicz, A. Kosmol, B. Molik (eds.). *Adaptowana aktywność fizyczna: dla fizjoterapeutów*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2015, s. 61-85.

сфері мають узгоджуватися з соціальними й організаційними нормами; це обсяг знань, умінь і досвіду, що окреслюють сферу повноважень і спроможність працівника виконувати певні справи та приймати відповідні рішення²; це готовність у сфері знань, навичок і підходів, які забезпечують ефективну реалізацію професійних завдань, відповідно до стандартів, визначених організацією для цієї посади³. Компетентність найчастіше трактують як спроможність виконувати свої функції правильно й ефективно.

Набуття компетентності – важливий елемент розвитку та соціального функціонування людини. Коли йдеться про комунікацію, то ця здатність дає змогу долучатися до різних форм соціальних взаємин, а це означає формувати і розвивати імпресивну мову (розуміння усних і письмових повідомлень), експресивну мову (вираження власних думок у формі мовних повідомлень) і когнітивні функції (здатність усвідомлювати й переробляти отриману інформацію).

Що таке допоміжна й альтернативна комунікація?

Наприкінці минулого століття особливо активно почали розвиватися різні види допоміжної комунікації з людьми, що мають порушення мовленнєвої діяльності. Також змінився підхід до оцінювання когнітивного розвитку людини, який пов'язували з вербальною комунікацією. Коли, через використання альтернативних методів, удалося встановлювати невербальну комунікацію з особами, котрі не розмовляють, з'ясувалося, що їхні інтелектуальні можливості не пов'язані безпосередньо зі здатністю до вербальної комунікації.

На сьогодні альтернативна комунікація в Польщі є не просто соціально прийнятною, а й дедалі більше установ мають персонал, навчений альтернативно спілкуватися з особами з розладами мовлення⁴.

Завдяки залученню науковців і практиків розробляють нові методи й концепції, що уможливають створення й удосконалення способів передачі інформації для людей, які мають труднощі як у передачі, так і у сприйнятті повідомлень. В останні роки динамічно зростає соціальна зацікавленість у допомозі людям з обмеженими можливостями. Також активно вдосконалюються методи комунікації з використанням технічних ресурсів, інформатики та нейрофізіології. На сьогодні методи допоміжної та альтернативної комунікації (ДАК) є широко визнаними та впровадженими у використання.

² A. M. Colman. *Słownik psychologii*. Warszawa: PWN 2009, s. 324.

³ H. Król. *Podstawy koncepcji zarządzania zasobami ludzkimi* // H. Król, A. Ludwicyński (eds.). *Zarządzanie zasobami ludzkimi*. Warszawa: PWN 2006, s. 82.

⁴ Постанова про жестову мову та інші посередники комунікації від 19.08.2011, № 209.

У нещодавно опублікованому словнику⁵ методи ДАК визначають як:

«Допоміжні й альтернативні способи порозуміння (*augmentative and alternative communication*) – це різні методи, що дають змогу людям з особливими комунікативними потребами засвоювати і передавати інформацію. Ці методи поділяють на допоміжні, які полегшують, та альтернативні, які заміщують природну усну мову та / або письмо, і мають на меті максимізувати комунікативні вміння користувача, необхідні для його порозуміння у соціумі та функціонування в повсякденному житті. ДАК – комплекс пристроїв і стратегій, які допомагають справитися зі щоденними викликами спілкування. У ширшому значенні ДАК – мультидисциплінарний динамічний простір наукової, освітньої та клінічної практики, що поєднує у собі профілактичні, діагностичні й терапевтичні заходи, спрямовані на подолання комунікаційних проблем і відновлення ефективного спілкування дітей та дорослих, незалежно від виду, складності, причин і наслідків мовленнєвої дисфункції. На відміну від логопедії, метою якої є розвиток мовлення, ДАК має на меті уможливлення комунікації загалом. Там, де закінчується традиційна логопедія, починається ДАК. Особливістю цієї галузі є розвиток способів удосконалення наявних можливостей і компенсаторної поведінки. Для цього підготовлені спеціалісти ДАК використовують спеціальні символи, стратегії, техніки й допоміжні комунікаційні пристрої (електронні та неелектронні)».

Значення методів ДАК для ранніх комунікативних втручань

На кожній стадії розвитку людини здатність до комунікації є одним з ключових елементів доброї адаптації до соціального середовища. Саме ця здатність дає змогу набувати компетентності, необхідні для розуміння та передачі інформації, розвиваючи всю багатогранність спілкування: збагачувати словниковий запас, репертуар інтонацій, міміки та жестів, а також різні способи передачі повідомлень у письмовій чи іншій символічній формі.

Розвиток людини починається не з моменту народження, а включає і пренатальний період, який суттєво впливає на розвиток процесів сприйняття й обробки інформації про світ. Як відомо, ще до моменту народження утворюються основні нейронні зв'язки, закінчується формування центрів сприйняття, обробки, збереження та відтворення інформації, відбувається дозрівання нервової системи загалом. На всі ці процеси діє неусвідомлений

⁵ M. Grycman, B. B. Kaczmarek. *Podręczny słownik terminów AAC – komunikacji wspomagającej i alternatywnej*. Kraków: Impuls 2015, s. 347-348.

чуттєвий досвід, який отримує плід. Із 80-х років ХХ ст. у логопедії та неонатології активно досліджують вплив пренатального періоду на подальші як прогресивні, так і регресивні можливості людини.

З погляду концепції розвитку набуття комунікативних навичок задане наперед. Натомість умови дорослішання визначають активацію чи деактивацію цього процесу, що позначається на формуванні конкретних комунікативних навичок розуміти і передавати інформацію усно або письмово з опором на інші мовні компетенції. Набуття комунікативних навичок є поетапним процесом входження людини в соціальні взаємини, в якому поступово зростає вміння розуміти сенс повідомлень інших людей і точно формулювати власні думки.

Якщо з різних причин у людини виникають труднощі в комунікації, можуть застосовувати методи ДАК. Вони враховують можливості й обмеження, пов'язані зі станом пацієнта і сприяють підтриманню його когнітивного та соціального розвитку. На нашу думку, збереження мови вкрай важливе, саме тому всі альтернативні системи комунікації спираються на мову або наслідують її.

Такі системи є комплексами визначень предметів або комбінаціями літер рідної мови. Вони дають змогу:

- а) опиратися на різні сенсорні канали сприйняття та обробки інформації:
 - якщо пацієнт може бачити, то з ним доцільно використовувати зображення, графічні системи піктограм, жести Макатон;
 - якщо тільки чути – то різні звукові повідомлення;
 - люди, що сприймають світ на дотик, можуть скористатися системами, що передбачають розпізнавання вібрацій, текстури поверхні чи температури, як це передбачено в мові Когхамо, системі Брайля, точковому алфавіті на долоні;
- б) використовувати різні допоміжні технічні засоби, що дають змогу:
 - зчитувати рухи окремих частин тіла, наприклад, рухи очей за допомогою програми B-link;
 - розпізнавати хвилі мозку.

Окрім зазначених, існує багато комбінованих методів, які одночасно використовують системи жестів, зображень, дотиків і технічні засоби. Одна з найвідоміших форм альтернативної комунікації, що використовують у звичайному спілкуванні, – це природні жести⁶.

⁶ Е. М. Skorek. *Z logopedią na ty. Podręczny słownik logopedyczny*. Kraków: Impuls 2005, s. 112-113.

Методи використання жестів

Мова жестів. Люди з різним ступенем ураження слуху потребують альтернативних способів комунікації, основним з яких є мова жестів. У табл. 1 наведено основні ступені порушення слуху, які визначають за порогом слухової чутливості, а також рекомендоване місце навчання такої дитини.

Таблиця 1. Місце навчання з дітей з різним ступенем порушення слуху⁷

Ступінь порушення слуху	Поріг слухової чутливості	Місце навчання
Нормальний слух	20 дБ	загальноосвітня школа
Легке порушення слуху	21 – 40 дБ	загальноосвітня школа з залученням додаткової допомоги
Середнє порушення слуху	41 – 70 дБ	загальноосвітня школа з використанням слухового апарата
Значне порушення слуху	71 – 90 дБ	спеціальна школа для дітей з вадами слуху
Глибока недорозвиненість слуху	91 дБ і вище	спеціальна школа для дітей з вадами слуху

Як зазначав Щепанковскі⁸: «Мова жестів – це спосіб, яким можуть порозумітися між собою глухі та глухонімі люди у певній країні. Це означає, що, як і у випадку з мовами, існує багато різних мов жестів. Кожна з них заснована на системі загальноприйнятих знаків і граматичних правил. Розрізняють базову, класичну та природну мову жестів і різні гібридні варіанти, що поєднують жести та різні звуки».

До того ж жести комунікація може використовувати символічні та літерні види. Символічні жести походять з природних і символізують певні предмети, дії, почуття або ставлення. Вони не зберігають форми виразу. Здебільшого використовують неозначену форму дієслова чи називну форму іменника. Найчастіше такі жести ґрунтуються на природній мові жестів, що дає змогу досягати найбільшого порозуміння з навколишніми. Літерні жести засновані на алфавіті пальців, їх також називають дактильними (від слова «дактилографія»⁹). У цьому випадку кожній букві відповідає певне роз-

⁷ Biuletyn Audiologiczny, t. IV, 1. Polski Komitet Audiofonologii 1992.

⁸ B. Szczepankowski, D. Koncewicz. *Język migowy w terapii*. Łódź: WSP 2013, s. 16.

⁹ Дактилографія (від гр. *daktylos* – палець і *grapho* – писати) – частина жестової мови, до якої входять пальцевий алфавіт (різних мов) і мова жестів, які будуть відповідниками обрахунків, математичних знаків, деяких значень й однолітерних слів, а також пунктуаційних знаків.

міщення пальців (у деяких системах жестової мови покрокове розміщення пальців може відповідати цілим виразам)¹⁰.

Приклад української жестової мови глухих можна переглянути за посиланням¹¹.

Фоножести. У розвитку комунікативних навичок у людей з різним ступенем порушення слуху перш за все важливо створити системи комунікації через візуальні й аудіальні канали.

У фоножестах важливим є зв'язок міміки й жестів, який формується за допомогою положення пальців у восьми позиціях і долоні у чотирьох-п'яти позиціях біля обличчя¹². Окремі рухи рук синхронізовані з диханням, фонетикою й артикуляцією, що задіяні в експресивному мовленні.

Метою використання фоножестів є створення мови звуків з залученням жестів, міміки та рухів тіла. При цьому відповідні положення рук і пальців передають:

- голосні звуки, що характеризуються рухом рук у напрямку обличчя;
- приголосні звуки, що утворюються положенням пальців.

Перевагою фоножестів є легкість у використанні, а також їхня роль у навчанні писати і читати.

Методика Макатон. Ця методика є однією з найпоширеніших методів ДАК у Польщі завдяки популяризації та модифікації, які здійснив Богуслав Качмарек¹³. Систему Макатон створювали як систему жестів для полегшення комунікації з людьми з особливими інтелектуальними потребами, особливо з тими, які мають і вади слуху.

Графічні методи

Піктограми. Піктограмами називають зображення певних предметів, дій чи явищ. Це один з найпоширеніших способів візуального представлення інформації. Цю систему можна легко застосовувати в різних культурах і соціальних групах, незалежно від віку, мови й інших особливостей користувачів. Прикладом використання графічних позначень є дорожні знаки, маркування хімічних засобів і продуктів харчування. Переважно графічне зображення схематично наближене до самого предмета.

¹⁰ J. Perlin, B. Szczepankowski. *Polski język migowy – opis lingwistyczny*. Warszawa: WSiP 1992.

¹¹ Dostępne w internecie: http://uagesturedeaf.blogspot.com/2012/09/blog-post_28.html.

¹² K. Krakowiak, R. Kołodziejczyk. Transliteracja jako sposób przekraczania barier między osobami słyszącymi i niesłyszącymi // J. Bergier (ed.). *Sport powszechny w integracji z niepełnosprawnymi we wspólnej Europie*. Biała Podlaska 2003, s. 29-42; K. Krakowiak. *Studia i szkice o wychowaniu dzieci z uszkodzeniami słuchu*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2006.

¹³ B. B. Kaczmarek. *System porozumiewania się Makaton w edukacji i terapii*. Kraków: Impuls 2013.

У роботі з людьми з труднощами комунікації найрозповсюдженішими є піктограми, виконані на білому або чорному фоні (наприклад, Picture Communication Symbols – PCS), або кольорові зображення предметів і ситуацій. Також завдяки доступності й розповсюдженню засобів фотографування (фотокамери, мобільні телефони тощо) в роботі дедалі частіше використовують фотографії.

Усі графічні методи комунікації потребують у пацієнтів розвитку певного рівня узагальнення. Отже, вони підходять для людей будь-якого віку, втім, обмеженнями є локомоторні порушення, розлади зору й інтелектуальні розлади.

Найпоширенішими піктограмами в Польщі є піктограми з білим зображенням на чорному фоні з підписами у верхній частині картки. Кожна піктограма позначає окремий предмет, дію чи людину. Завдяки різному розташуванню піктограм можна створювати складні висловлювання у формі запитання, прохання чи розповіді. Для полегшення передання інформації створюють індивідуальні комунікативні таблиці. Їх зручно використовувати в типових соціальних ситуаціях, наприклад, під час здійснення покупок. Також у Польщі поширилися піктограми, створені у Центрі Альтернативних Методів у Щецині, який спеціалізується на цій системі комунікації.

Система Бліс. Бліссимволіка – це розгалужена система комунікації, що використовує графічні повідомлення з високим рівнем абстракції. За допомогою абстрактних символів можна передати величезну кількість значень, що уможливорює спілкування на узагальненішому рівні, втім, це також може призвести до неоднозначності у переданій інформації. Бліссимволи дають можливість висловити й описати людей, предмети, дії, почуття, ідеї та просторово-часові взаємозв'язки. З них можна складати довші висловлювання. Прикладом може бути сайт¹⁴, який дає змогу, спираючись на графічні повідомлення, створювати цілі речення, наприклад: «Я люблю маму», «Моя сестра любить читати книжки» тощо. За допомогою цієї системи також є можливість створювати складні розповіді.

«Нехай промовляють Ваші очі». Ця система допомагає підтримувати контакт із хворими з неврологічними порушеннями. Вона заснована на можливості використання зорового контакту. Для цього використовують прозору накладку, що допомагає спостерігати за рухами очей пацієнта, які в певний момент проглядають ті чи інші зображення. Для полегшення комунікації розроблено різні категорії зображень. Зображення «Я відчуваю» дають пацієнтові можливість передавати власні переживання. Зображення «Я хочу» – повідомляти і задовольняти власні потреби. Зображення «Я по-

¹⁴ Dostępne w internecie: <http://www.blissonline.se/download/>.

чуваюся» – говорити про поточне самопочуття. Зображення «Тут болить» – указувати на місця болю. Зображення «Мені потрібно» – виражати власні бажання, звертатися з проханнями до інших, робити вибір серед декількох напоїв, продуктів харчування чи форм дозвілля. При цьому існує можливість використовувати прості вирази «так / ні» й окремі висловлювання на основі готових фраз. Наявність алфавіту дає пацієнтам змогу самостійно утворювати слова та речення. Також у цій системі існує можливість скласти власні фотограми, залежно від індивідуальних потреб й уподобань.

У роботі з конкретним пацієнтом важливо перевіряти можливість використання такого методу. Для цього на самому початку проводять спеціальний тест, який визначає початкові користувацькі можливості.

Такий метод побудови комунікації особливо корисний у роботі з дорослими. Його основною перевагою є можливість модифікації та пристосування до індивідуальних потреб і можливостей пацієнтів.

Нові технології допоміжної й альтернативної комунікації

Це одна з галузей підтримки неповносправних осіб з труднощами в соціальній адаптації, яка на сьогодні інтенсивно розвивається¹⁵. Важливим завданням інклюзивного суспільства, що має на меті прийняття, підтримку осіб, які потребують реабілітації та реінтеграції, є надання технічних можливостей кращого функціонування, зокрема це стосується розробки та впровадження альтернативних засобів комунікації.

У використанні нових технологій ДАК можна виділити такі, що підтримують, полегшують і замінюють наявні форми суспільної комунікації. Особливо ця проблема стосується людей, які з певних причин не набули або втратили комунікаційні навички (наприклад, унаслідок афазії), або через інші причини переживають функціональні обмеження у сприйнятті чи відтворенні повідомлень у звичний спосіб¹⁶.

Приклади нових технологій ДАК

Використання комп'ютерів у комунікації. Завдяки широкому розповсюдженню комп'ютерів і мобільних пристроїв, додатково оснащених інтернетом, існує можливість використовувати їх для миттєвого обміну повідомленнями, отримання та передачі інформації. Для цього створюється спеціальне

¹⁵ J. Zielińska. *Metody obrazowania pracy mózgu w perspektywie pedagogiki specjalnej, Wybrane zagadnienia*. Kraków: UP 2015.

¹⁶ E. Mikołajewska, D. Mikołajewski. *Neurorehabilitacja XXI wieku. Techniki teleinformatyczne*. Kraków: Impuls 2011.

програмне забезпечення та відповідним чином пристосовується комп'ютерне обладнання, ноутбуки, I-Pad, мобільні телефони.

Зміна в технічному оснащенні та вигляді комп'ютера має на меті оптимізувати його використання конкретною особою з урахуванням ергономічних вимог. Використання аудіовізуальних ресурсів дає можливість задіяти різні сенсорні системи людини.

Рис. 1. Полісенсорна комп'ютерна клавіатура

Багато людей для здійснення невербальної комунікації використовують окремі частини тіла, органи руху, наприклад, пальці рук або ніг, рухи шиї.

Рис. 2. Наголівний вказівник

Комп'ютером можна керувати за допомогою мишки, джойстика або давача, розміщеного, наприклад, в окулярах.

Рис. 3. Оправа окулярів з вказівником, під'єднаним до комп'ютера

Подібна техніка має і недоліки, зокрема вимагає від користувача точних рухів. Тому, якщо у людини порушений м'язовий тонус, то використання такої техніки є малоефективним. Для пацієнтів, які можуть використовувати для спілкування рухи очей, розроблена програма B-Link. Зазначимо, що рухи повік й очних яблук є одними з останніх рефлексів, які зберігаються у пацієнтів зі значними ураженнями мозку. В цьому випадку очні яблука – єдиний орган, який здійснює довільні рухи, що і зчитує камера комп'ютера, і на основі яких створюються електронні повідомлення.

Особливої уваги заслуговує той факт, що програма B-Link відкрита для безкоштовного використання.

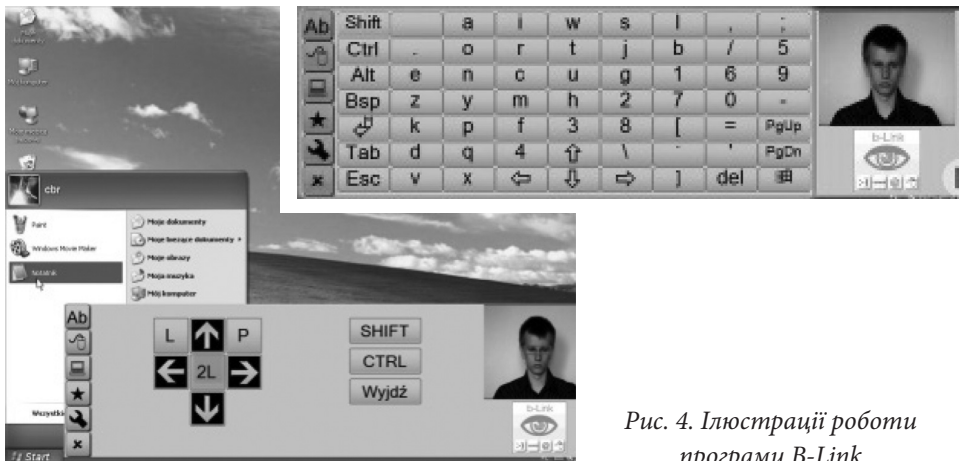

Рис. 4. Ілюстрації роботи програми B-Link

Приклади використання протезування

Біонічне око. Введення біонічних очей є однією з новітніх технологій, призначених для поліпшення функції зору та підвищення якості життя пацієнтів. Уперше біонічне око Argus II використане в США для хворих з пігментним ретинітом. Після його імплантації хворі могли бачити спалахи світла, в яких мозок упізнавав звичні образи. Завдяки мініатюрній камері, розташованій в окулярах, Argus II передає зображення на комп'ютер, в якому те перетворюється на електричний сигнал, а потім, бездротово, сигнал передається до електронного пристрою, імплантованого в сітківку.

Слухові імплантати. Імплантати для покращення слуху в Польщі використовують з 2002 р., відколи вперше у світі професор Генріх Скаржиньскі прооперував пацієнта з частковою глухотою. В 2004 р. прооперовано першу в світі дитину зі схожим пошкодженням слуху¹⁷.

Умови підбору методів ДАК

Як було описано, використання методів ДАК має багато переваг для людей, які переживають певні обмеження у спілкуванні. На сьогодні для передачі інформації найчастіше використовують жестову мову. Наприклад, під час безпосереднього контакту з пацієнтом його можна попросити вказати на частину тіла (наприклад, місце, яке болить), або невербально показати певну послідовність подій (наприклад, як трапилося пошкодження тощо).

Для передання загальнішої інформації, крім мови жестів, часто використовують методики допоміжної комунікації у вигляді зображень. Окремі переваги для полегшення спілкування можна отримати, використовуючи технічне обладнання.

Обираючи спосіб комунікації серед багатьох чинників, слід враховувати:

- рівень інтелектуального розвитку користувача – здатність мислити абстрактно, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, створювати послідовності подій;
- рівень фізичного розвитку користувача – можливість використовувати певні частини тіла для створення та передання інформації;
- тип, кількість і важкість супутніх розладів, які можуть уражати одночасно декілька систем, наприклад, інтелектуальна неповносправність може супроводжуватися синдромом Дауна, синдромом Ретта тощо;
- можливість поширення комунікаційного способу в соціальному середовищі, де перебуває пацієнт – система допоміжної комунікації не

¹⁷ H. Skarżyński, A. Lorens, A. Piotrowska, P. H. Skarżyński. Hearing preservation in partial deafness treatment // *Med Sci Monit.* 16 (11) (2010) 555-562.

повинна обмежуватися парою «опікун – пацієнт», натомість має ефективно застосовуватися у колі родини, друзів, співробітників. Чим інтенсивніше допоміжна комунікація використовується в середовищі пацієнта, тим швидше він її опанує;

- наскільки пацієнт його приймає. У цьому випадку йдеться про забезпечення індивідуального підходу у вирішенні проблем людей з обмеженими можливостями. Це одне з основних, найважливіших елементів телеологічного підходу в психології, спеціальній педагогіці та реабілітації.

Представлені чинники демонструють різноманітність підходів у виборі терапевтами належної системи комунікації. Врахування цих чинників на практиці уможливорює суттєвий вплив на перебіг комунікації, перетворюючи середовище пацієнта. При впровадженні у роботу з пацієнтом певної системи допоміжної комунікації важливо звертати увагу: 1) наскільки легко пацієнт пристосовується до неї чи, іншими словами, наскільки ця система відповідає його потребам і можливостям; 2) наскільки система є важливою для нього, а тому наскільки він проявляє інтерес і мотивацію до її опанування; 3) наскільки зрозумілими, розбірливими й однозначними є комунікативні знаки, чи раптом нова система символів не спричиняє комунікативного хаосу; 4) чи ця система дає змогу створювати різні комбінації повідомлень і передавати особистісні сенси, наскільки загалом існує можливість створювати змісти, наближені до вербальних висловлювань.

Використання ДАК має на меті досягнення одразу декількох важливих для пацієнтів цілей, а саме: формування, встановлення та підтримка імпресивної й експресивної мови; заохочення соціальної поведінки; стимуляція розвитку загалом; підтримка, збереження та формування мислення, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, послідовностей тощо; збагачення пасивної та активної лексики і використання її на практиці. При такому підході метою є найповніша соціалізація людини з порушеннями у спілкуванні. Як результат, це має допомогти оволодіти певним рівнем комунікативних навичок, за формою наблнжених до вербальної комунікації.

Корисно згадати, що існує велика кількість пацієнтів з неврологічними розладами без інтелектуальних дефіцитів, хоча вони можуть справляти протилежне враження. Більшість таких пацієнтів потрапляють у нову для себе ситуацію, в якій роблять часто незграбні та незрозумілі для навколишніх спроби пристосуватися. І в таких випадках методи допоміжної й альтернативної комунікації прокладають шлях до відновлення втраченого і порушеного соціального, когнітивного й емоційного розвитку. І що найважливіше, такі методи орієнтовані на пристосування до індивідуальних потреб і можливостей пацієнтів, які проходять терапію, реабілітацію та реінтеграцію.